

DIE BUITER

Gerrie Radlof

DIE BUITER

deur

GERRIE RADLOF

Uitgee deur:

SKATKIS BOEKE - UITGEWERS

Strand Mews

Strand

2021

Die Buiter Reeks Verhale

Die voorbladskets is 'n nuwe ontwerpte voorblad, spesiaal geskep om by die Buiter reeks se tema te pas.

Hierdie boek is die eerste uitgawe in e-boek formaat.

Kopiereg op hierdie verhaal is voorbehou en dit mag nie in die geheel of gedeeltelik herdruk word of versprei word sonder die nodige skriftelike toestemming van die uitgewer nie. Herdruk sluit in geen vorm van elektroniese of meganiese vorm, bv. deur middel van e-boeke, fotokopiëring, skryf, bandopname of deur enige ander manier vir inligtingsbewaring of ontsluiting. Al die karakters en gebeure in hierdie verhaal is denkbeeldig en het geen betrekking op enige persone, lewendig of dood nie.

DIE BUITER
deur Gerrie Radlof

ISBN 978-1-928498-71-1

Uitgegee deur:
Skatkis Boeke - Uitgewers, Strand Mews, Strand 7140
Suid-Afrika

Kopiereg @ Pieter Haasbroek (2021)
Boek geredigeer deur Pieter Haasbroek
Aanlyn winkel: <https://panther-ebooks.com>
Webwerf: <https://www.softcoverbooks.co.za>

OPSOMMING

Lees gerus die opwindende verhale van 'n man wat 'n merkwaardige dubbele lewe gelei het. Hy word die Buiters genoem. Mense sien hom as die rykste edelman aan die Kaap, die oënskynlik ledige en verveelde graaf Jean de Moreaux. Daar is ook die mooi Rossouw-susters, Jacques, Pierre, Phillip en sy getroue staatsmaker, Andre. Hierdie paar getroue vriende wat sy identiteit ken en hom nooit sal verrai nie, ken hom as 'n onverskrokke waaghals wat 'n onuitblusbare regverdigheidsin het. Die publiek sien die geheimsinnige Buiters as 'n hoflike, adellike en kleurrike nagtelike ruiter. Hy is galant en word gevrees deur skurke. Tussen die hoë adellike kringe word hy hoog geag weens sy geld en status.

In die nagtelike ure kom die Buiters uit die skaduwees. Dan het hy 'n swart gewaad en masker oor sy gesig. Op die rug van 'n swart trippelende hings is hy gewapen met 'n swaard in sy hand, 'n vlymskerp rapier in die skede van sy saalsak en met sy twee pistole gereed in sy lyfband, is hy reg om enige gevaar aan te durf. As jy mooi kyk sal jy teen die hange van Leeuwers 'n perd rats tussen bosse en struik deur sien vleg en soms meer as een, as die Buiters en sy bende uit is op jag. Hulle word nie gehoor nie en laat hulle ook nie keer nie. Die Buiters is sonder uitsondering op die toneel wanneer onreg gepleeg word en geen booswig ontsnap aan sy waaghalsige metodes van vergelding nie. Soos 'n moderne Robin Hood beroof hy die oorryk, ydele hoëlui om aan die armes uit te deel of hulle bende gaan herstel onregte wat gepleeg is teenoor minderbevoorregtes.

Dit is die era waar die klap van flitsende swaarde, pistoolskote en die donderende hoewe van talle perde in die nag gereeld gehoor kan word. Waar die gemeenskap en woordelose wreedheid van skurke met hul pofmoue en fluweel kniebroeke gesien kan word. Dit is die tydperk waar die aristokrasie heers en doen net wat hulle wil, tog kom hulle uiterlik voor as galante, buigende here van die Kaap. Wie egter verdruk of veronreg word deur die aristokrasie, moet gehelp word, maak nie saak hoeveel slotte, soldate of klipmure daar in die Buiters se pad is nie. Saam met sy vriende sluip hulle gereeld diep in die nag deur donker gangetjies, uitoorlê en oorrompel saam wagt en stuur hulle selfs die

ewigheid in, as die noodlot dit so beslis. Hulle nagtelike ritte is altyd vol opwindende aksie, avontuur en vele gevare en nie lank nie dan spat die vonke behoorlik.

In hierdie eerste Buiten verhaal reeks, word 'n onskuldige man helder oordag uit die hof op Stellenbosch ontvoer deur die Buiten. Die gebeurtenis vind plaas nie lank nadat die graaf Paul de Moreaux in die Kaap opdaag nie. Vir Willa Rossouw wat ook 'n onderonsie beleef met die Buiten is dit 'n uitgemaakte saak. Die Buiten is 'n man wat geen gewete of goeie hoedanighede het nie. En tog moet sy telkens agterkom dat sy die volle waarheid nie ken nie en dat die drama wat ontplooi word, veel ingewikkelder en veel gevaarliker is as wat enige iemand besef.

UITTREKSEL

Instinktief spring Jean van die muur af weg en by Paul verby. So vinnig voer hy die beweging uit dat Paul skaars tyd het om om te draai voordat Jean feitlik agter hom te staan kom. Jean kan nog nie verstaan wat gebeur het nie. Miskien was dit 'n refleksbeweging toe hy die hou afgeweer het, omdat sy verstand besef het dat die swaard hom sou deurboor en sy arm outomaties gereageer het. Maar dit voel hom asof krag van buite af sy arm onwillekeurig meegevoer het. En met die omspring kyk hy weer vlugtig na Willa. Haar oë is oop en daar is verligting en bewondering in.

Hy besluit om nie meer te sterwe nie. Te veel keer het hy al aan die vreemde weë van die noodlot gedink om langer te wonder oor die merkwaardigheid van sy ontkoming. Miskien is daar iets soos predestinasie, iets wat beskik oor die dag van jou dood en al besluit jy wat, kan jy daardie vasstelling nie omvergooi nie. As dit besluit is dat jy nie vandag sterwe nie, sal jy nie sterwe nie al sit jy 'n pistoolloop teen jou kop. Hy sal lewe, maar hy sal Paul se lewe nie neem nie.

INHOUD

Hoofstukke

Hoofstuk 1.....	Bladsy 8
Hoofstuk 2.....	Bladsy 28
Hoofstuk 3.....	Bladsy 48
Hoofstuk 4.....	Bladsy 63
Hoofstuk 5.....	Bladsy 80
Hoofstuk 6.....	Bladsy 94
Hoofstuk 7.....	Bladsy 101
Hoofstuk 8.....	Bladsy 113
Hoofstuk 9.....	Bladsy 127
Hoofstuk 10.....	Bladsy 137
Hoofstuk 11.....	Bladsy 151
Hoofstuk 12.....	Bladsy 163
Hoofstuk 13.....	Bladsy 185
Hoofstuk 14.....	Bladsy 204
Hoofstuk 15.....	Bladsy 214

DIE BUITER

Hoofstuk 1

Dit is 'n sonnige môre in die lente van 1833. Daar is tekens van ongewone haastigheid en opgewonde bedrywigheid in die eike lane van Stellenbosch. Dit wemel van mense, soos op 'n nagmaal. Maar die stil, statige stemming is nie aanwesig nie. Die mense jaag heen en weer, skree ongeduldig na mekaar en almal probeer om so gou as moontlik die groot plein in die middel van die dorp te bereik.

Te midde van hierdie gedrang ry twee perderuiters op 'n gemaklike stappie rustig in een van die strate af.

En tog, was daar iemand tussen die menigte wat 'n kenner van perde was en wat homself die tyd gegun het om aandag aan ander te gee, sou hy merk dat die twee ruiters se perde nat van die sweet is. Die pragtige diere, die gitswart hings en die skimmel se asemhaling is nogtans stadig en gereeld en die kenner sou weet dat hulle buite die dorp 'n kans gekry het om te blaas.

Die een man draai na die ander en alhoewel sy gesig die rustige trekke behou, praat hy met spanning in sy stem.

“Ek wonder nog of dit wys is om ons so goedsmoeds aan die publiek bloot te stel.”

“Wees gerus, Jacques,” antwoord die ander met 'n lag waarmee hy die onrustigheid uit die weg wil ruim. “Almal is so opgewonde dat hulle op niemand let nie. Praat net Engels of Hollands dan sal jy nie aandag trek nie.”

“Iemand mag ons herken,” hou sy vriend vol en hy laat sy oë oor die menigte dwaal.

Die ander jong man lag weer.

“Met hierdie baard sê hy en streel die maande oue baard op sy wange en ken met sy hand. “Kom bog, Jacques. Ons was maande laas in hierdie kontrei en selfs toe het niemand ons met 'n oog te sien gekry nie. Miskien wel op 'n afstand of in die skemer toe daar nog genoeg lig was. Maar dit is tog twyfelagtig of die enkelinge wat daardie voorreg gehad het, vandag teenwoordig sal wees.”

“Nogtans, Jean, die beginsel is verkeerd. Ons het nog altyd in die donker of anders met maskers op gewerk en ons het alle dorpe en plase

vermy. Jou eie mening was dat ons veiliger sou wees solank ons nooit gesien word nie.”

“Ek weet,” antwoord die een wat Jean genoem word, “maar vergeet dit nou. Vandat ons leer Hollands praat het, kom ons gemakliker oor die weg, want ons kan met enige vreemdeling gesels. Vandag is in alle geval ’n uitsondering. Ons verskyn in die openbaar met ruie baarde wat ons vanaand afskeer, en niemand sal ooit droom dat dit ons is wat hier tussen hulle was nie. Of sal jy verkies om jou beeldskone gelaat vir altyd agter daardie boskasje weg te steek?”

Jacques sug net. Maar sy houding is meer gerus wanneer hy na die mense kyk en hy ontwyk nie meer die blik van die paar wat per ongeluk in sy oë kyk nie.

“Jy het ook ’n antwoord op alles,” sê hy met ’n handgebaar wat aandui dat hy sy vriend nogtans sou gevolg het, al het hy nie een antwoord gehad nie. “Ek dink nog ons waag te veel.”

“Om te waag het ons lewe geword. Nee Jacques, ek kan jou versigtigheid nie deel nie.” Hy lag weer. “Ek voel vandag opgeruimd soos ’n kind wat na jare van afwesigheid na sy ouerhuis terugkeer. Wanneer was ons laas tussen mense? Ek dink dit is van al die maande wat ek in jou gesig en in die van Andre en Pierre en die ander moes vaskyk. Vandag beweeg ons vry tussen ’n menigte en ons sien gesigte, honderde gesigte, oues en jonges, langes en rondes, plat neuse en krom neuse...”

“Jou geesdrif is nie aansteeklik nie,” val Jacques hom laggend in die rede, onderwyl hy selfbewus aan sy prominente maar adellike neus voel. “Hy is nie te krom nie,” sê hy.

Jean lag nou hartlik.

“Nee wat,” vervolg hy, “ek dink nie ons waag te veel nie. Hierdie onderneming is nou wel nie kenmerkend van ons alledaagse bedrywighede nie, maar ons almal sal dit aangenaam en afwisselend vind. En juis omdat dit so buitengewoon is, sal mense vandag se gebeure nie met ons persoonlik vereenselwig nie. Kom Jacques, ons klim hier by die winkel af. Ons moet vasstel of die inligting waaroor ons beskik, heeltemal juis is. Te oordeel na die gedrang in die dorp, kan dit nie eintlik verkeerd wees nie.”

Hulle hou hulle perde in voor die stoep van ’n winkel langs die straat.

Die winkelier leun teen een van die veranda pale en roep nou en dan na 'n bekende wat in die straat verbygaan.

“Vat 'n riem saam en hang hom!” raai hy 'n haastige jongman aan.

Maar voordat die kan antwoord, roep 'n ander uit. “Jy het twee rieme nodig. Een vir die regter!”

'n Paar mense lag toe hulle hierdie woorde hoor, maar die onheilspellende klank daarin kan duidelik aan gevoel word. Die twee jong ruiters het hul perde aan die dwarspaal vasgemaak en staan nader na die winkelier toe.

“Goeiemôre,” groet Jean vriendelik. “Wie is die arme drommels wat in onguns by hierdie skare gekom het?”

Die man beantwoord hul groet, maar lyk verbaas omdat hulle so onkundig is. Hy kyk die twee vreemdelinge langsaam en noukeurig deur. Ten spyte van die ruie baarde kan hy sien dat hulle jonk is en die stof aan hulle klere dui aan dat hulle ver gereis het.

“Julle kom ver hiervandaan,” vra hy dan, sonder om die vraag te beantwoord.

Jean knik.

“Sover as die Oosgrens, en nog verder. Ons gaan Kaap toe.”

“Dan is julle seker dors. Ek bedien koffie hier binne.” Hulle volg hom na binne en nadat hulle 'n paar slukke koffie geniet het, vervolg Jean.

“U sal verstaan dat ons nie op hoogte van sake is nie. Dit lyk hier soos nagmaal in die middel van die week en die mense drom almal saam onder in die straat.”

Die winkelier trek 'n stoel nader.

“Die rondgaande hof sit reeds 'n paar dae lank hier,” sê hy.

“Maar is dit so opspraakwekkend?”

“Nee, net een saak wat vandag verhoor word. Wynand Rabie teen daardie vervlakste skurk van 'n Jan Gambas.” Die winkelier verloor die bedaardheid wat hy tot dusver behou het en dit is asof hierdie onderwerp by hom ook die opgewondenheid gaande maak, wat by die skare daar buite te bespeur was.

“Vandat Philip die Ordonnansie No. 50 deur gelieg het,” vervolg hy en spoeg op die skoon vloer van sy winkel, “maak die Hottentotte mos nes hulle wil. Hulle wil nêrens werk nie en loop rond net waar hulle wil steel en dros dat geen eerlike burger meer veilig is nie. Hulle is mos nou

ons gelykes, sê Ordonnansie Nommer Vyftig.” En die winkelier spoeg drie maal.

Jean glimlag vir die man se verontwaardigde woede wat so skielik ontvlam het. Maar hy sidder as hy daaraan dink dat die ontevredenheid van die skare op die plein dalk net so maklik tot ’n hoogtepunt toe gedryf kan word en hy wonder wat dan sal gebeur.

“Dit is ’n betreuenswaardige toestand van sake,” sê hy, “maar in verband met hierdie Wynand...?”

“Soos ek vertel,” val die winkelier hom in die rede, “het Rabie die Hottentot op sy plaas aangetref en hom gesê om te trap. Maar Gambas was astant en Rabie het hom ’n afgedankste loesing gegee. En of daardie vuilgoed,” en hy wil weer spoeg, maar ontferm hom oor sy vloer, “of daardie Gambas nie wragtie na Philip toe draf asof dit sy pa is nie.” Die winkelier trek aan sy pyp. “Ek wonder tog,” sê hy nadenkend, “dalk is hy...”

Jean lag weer.

“En toe?” vra hy.

“Wel, dis maar al,” sê die man toe hy merk dat hy nie ’n bespreking kan uitlok nie. “Rabie kom vandag voor. Maar die regter sal in sy spore moet trap of hy en die Gambas word albei gehang. Die hele distrik is hier, mense van heinde en ver.”

“Die regter sal seker sorg dat hy beskerm word,” meen Jean.

“Ek het nog nie troepe hier rond gewaar nie. En dit is al wat hom sal kan red.”

“En het die saak al begin?”

“Nee vriend, dis nog vroeg. Seker maar so oor ’n halfuur.”

“Ons sal graag daarna wil gaan luister,” sê Jean.

“Dan sal julle moet gou maak. Daar sal nie meer vir ’n muis plek wees in die hof nie.”

Hulle betaal vir die koffie en gaan uit. Die winkelier volg hulle tot by die deur.

“Ek wou nog verneem na die Oosgrens,” sê hy. “Nuus is so tydsaam.”

“Dinge is maar omgekrap,” antwoord Jean, “maar ons sal hier langs terugkom en u vertel.”

Gemaklik swaai die twee jongmans hulle op die perde en galop in die straat af.

“Wel,” sê Jacques, “dan het ons reg gehoor en ons het ook net betyds hier aangekom.”

“Wat het jy met Andre en Pierre gereël?”

“Hulle is seker reeds hier voor ons op die plein. Die ander wag buite die dorp.”

Hulle stuur die perde versigtig deur die massa op die plein voor die hofsaal. Daar is ’n geruis wat uit die menigte opstyg soos die gebrom van ’n swerm bye en Jean wonder weer wat sou gebeur as iemand ’n klip tussen hulle ingooi.

“Miskien is daar nog sit- of staanplek daarbinne,” sê hy. “Hierdie mense verkies blykbaar die buitelug.”

“Daar wag Andre-hulle by die hoofingang!” roep Jacques uit.

Hulle klim af en lei die perde om gemakliker deur die skare te kom. Voor die deur ontmoet hulle twee mans met ruie baarde soos hul eie, wat ook met hulle perde daar staan.

“Waar is die ander, Andre?” vra Jean aan een van die twee mans.

Hy begin op Frans te antwoord.

“Praat Engels!” beveel Jacques haastig onderwyl hy na die groepe mense naaste aan hulle kyk.

Jean lag.

“Nog senuweeagtig, Jacques?” vra hy.

“Net versigtig.”

“Buite die dorp, Graaf,” antwoord die een wat Andre genoem word.

“Laat staan die graaf, Andre!” versoek Jacques ongeduldig.

“Kyk, monsieur Jacques,” begin Andre wat bitsig weier om so weersprek te word. Dit is duidelik dat hy heelwat ouer as die twee vriende is, maar dat hy op ’n vaderlik en intieme voet met hulle verkeer, alhoewel hy hulle onderdanig is. “Laat my toe om die sin te voltooi, asseblief! Die ander wag buite die dorp waar ons hulle gelaat het, graaf!” En hy kyk dreigend na Jacques.

Jean lag.

“Goed,” sê hy. “Hou my perd vas Andre, en wag julle hier.”

Hy stap van hulle af weg na die hoek van die groot gebou waarin die hof in sitting is. Hy beskou die omgewing van die plein en die gebou self en gesels ’n oomblik lank met ’n paar boere wat rondom hom staan voordat hy weer by sy vriende aansluit.

“Kom Jacques,” sê hy.

Hulle klim tot op die derde treetjie wat oplei na die ingang van die hof. Voor die deur self staan twee soldate wat die deur oopmaak vir diegene wat in en uitgaan. Die twee vriende draai om sodat hulle met hul rûe na die soldate toe staan en oor die plein kan uitkyk. Van die treetjies af kan hulle gemaklik oor die koppe van die skare sien.

Jean verduidelik sy waarnemings aan sy vriend. Sover soos hy kon agterkom, is daar net twee deure in die gebou, die voordeur en ’n sydeur, wat albei deur twee soldate bewaak word. Die sydeur is in ’n gangetjie aan die regterkant van die gebou en verleen ingang tot twee kamers agter die hofsaal.

“Daar is dus net vier wagte,” vervolg hy. “Twee by elke deur. Dit ontstel my. Ek het verwag dat die regter ’n troepemag byderhand sou hê in geval hierdie skare opstandig word.”

“Ek dink jy misgis jou, Jean,” werp Jacques tussenin. “Kyk na daardie ry perde daar voor die gebou skuins-links oorkant die plein.”

“Ja werklik!” stem Jean saam. “En kyk na die boonste venster!” roep hy uit. “Jy kan die knope van sy uniform duidelik deur die ruite sien blink. Wel, wel, wel,” sê hy nadenkend en strel sy hand oor sy baard, hierdie “regtertjie” is meer uitgeslape as wat ons dink. Daardie huis is vol soldate en hy het heelwaarskynlik ’n hele regiment hier rond versteek.” Hy lag meteens. “Wel!” sê hy, “dit maak dinge net interessanter!”

Hy leun nader aan sy vriend. “Veronderstel nou jy wou iemand uit die kloue van die hof red,” fluister hy, “sou jy nie in daardie gangetjie afgesluip en die twee soldate oorrompel het nie? En jou klere is so vuil en vol stof, Jacques, dat jy nie eintlik daarmee in die hof kan verskyn nie. Ek sal jou aanraai om een van die soldaatjies se klere aan te trek voordat jy ’n pistool teen die regtertjie se kop gaan druk.”

Jacques glimlag ook, want hy is gewoond aan hierdie bondige bevel. “En waar is jy?” vra hy.

“Ek sal binne wees. Ek sal jou die teken kom gee.”

Na ’n rukkie gaan Jacques terug na Andre en Pierre waar hulle nog by die perde wag. Hy gee ’n paar kort bevels af en daarna druk Pierre tussen die mense deur na die straat toe waarlangs die twee ruiters vroeër gekom het.

Onderwyl Jacques by die perde wag, sluit Andre by Jean aan waar hy op die trappe staan.

“Jy is die oudste van ons, Andre,” sê Jean met ’n sagte uitdrukking in sy oë, “en ek plaas jou vanoggend op die gevaarlikste plek. Jy weet min of meer wat ons planne is. Die uitvoering daarvan sal grotendeels deur omstandighede beheer word en elkeen moet maar sy oordeel gebruik. Gaan jy nou binne en sit so ver voor in die hof as wat jy ’n oop plek kry. Dan wag jy die verwikkeling van sake af. Dit gaan jou goed, my troue vriend,” en Jean druk die ou man se arm gevoelvol.

Sonder meer gaan Andre met die trappe op en verdwyn deur die groot houtdeur wat die een soldaat vir hom oophou. Jean kyk nogeens oor die skare heen en knik vir Jacques waar hy by die perde staan. Dan draai hy hom om ook in te gaan.

Met die beweging stamp hy liggies teen ’n bejaarde boer wat agter hom aan die verbygaan was. Hy staan beleefd opsy.

“Jammer, vriend,” sê die oubaas en sy helder oë kyk ’n oomblik lank vas in die van die jong man. Hulle is vriendelik en diep. Maar Jean merk dit nie op nie, want in daardie selfde oomblik kyk die jong dame wat oënskynlik saam met die boer langs die trappe opgaan, ook na hom. En Jean is meteens bewus van die wonderlikste gevoel, soos water op ’n dorstige keel of skaduwee in ’n skroeiende woestyn. Nog nooit vantevore het hy iets skoner en mooier gesien nie.

Maar so vlugtig is die oomblik dat haar beeld reeds vaag is toe hy agter hulle by die groot deur ingaan.

Binne is die saal van muur tot muur vol mense gepak. Daar is ’n sagte gebrom van stemme, maar dit is gedemp en onseker en ’n gevoel van oorspanne senuwees oormeester elkeen wanneer hy binnekom.

Heel agter in die saal is hier en daar nog ’n leë stoel te vind. Die boer en die meisie loop na drie leë plekke langs mekaar in die ry tweede van agter af. Jean volg hulle en gaan op die derde stoel sit. Hy wil weer na die meisie kyk, maar bedwing hom, want sy sit aan die anderkant van die man. Hy besluit om liever sy aandag aan die binnekant van die gebou te gee aangesien hy die kennis binnekort sal nodig kry.

Die regter se stoel self is op ’n verhoog teen die agterste muur van die geregshof aangebring. Tussen die regterstoel en die traliewerk wat die publiek afskort, is die juriebank aan die regterkant en die afskorting vir

die beskuldigde aan die linkerkant. Verder is daar lessenaars vir die amptenare, die prokureur-generaal en vir die advokate en prokureurs wat die saak verdedig.

Links en regs van die regterstoel is 'n deur in die muur wat na die twee kamers agter die saal lei. Hy bid dat daar nie soldate in die kamers versteek is, in geval van oproerigheid in die hof nie, want dan sal hulle poging misluk en sal Jacques daar nie ongedeerd van afkom nie.

Die bejaarde boer langs hom trek sy aandag deur aan sy arm te raak.

“Verskoon my, vriend,” sê hy, “maar weet jy nie dalk hoe laat hulle begin nie?”

Jean skud sy kop.

“Ek het so pas aangekom,” antwoord hy, “en het maar die skare gevolg.”

“Jy het ver gery?” Die helder oë kyk vlugtig na die stof op die jong man se rybroek en leerbaadjie, maar die vriendelikheid in sy stem neem alle goedkoop nuuskierigheid daaruit. Jean het reeds meermale met die boeregemeenskap kennis gemaak en hy weet dat belangstelling in jou persoonlike sake by hulle algemeen is. Omdat daar in hulle eerlike en opregte lewe niks is wat hulle hoef weg te steek nie, koester hulle ook nie die agterdog dat daar dinge is wat 'n ander sal verkies om geheim te hou nie. En wat hom verder van hierdie boer opval, is dat hy blykbaar nie in die algemene opgewondenheid deel het nie, asof daar iets groter en sterker binne hom is wat nie deur sulke wêreldse sake aangetas word nie, en wat hom ook vry laat om nog aandag aan die man langs hom te gee.

Daarom antwoord hy ewe vriendelik.

“Van die Oosgrens, Mijnheer.”

“Dis ver, vriend.”

“Dit is.”

“En jy het hierheen gekom om na die Rabie-saak te luister?”

“Wel,” huiwer Jean, want die vraag is lastig. “Ek reis nog verder,” sê hy ontwykend.

“Dan is jy 'n vreemdeling hier?”

“Ja, Mijnheer.”

Die boer steek sy hand uit.

“Rossouw is die van, vriend,” sê hy. “Hulle noem my oom Francois.”

Jean aarsel weer onderwyl hy die hand neem. Hy sal sy naam moet verstrek, 'n ander naam.

“Ben...” sê hy dan. “Ben Rabie, van Cradock.”

“Familie van Wynand?”

“E... nee, oom. Ken u hom persoonlik?” Oom Francois leun effens terug in sy stoel.

“Ek ken hom goed,” sê hy onderwyl hy voor hom kyk, “sommer baie goed. Hy is 'n liewe onskuldige seun. Maar jy weet hoe omstandighede is, 'n mens kan nie aldag jou humeur met die Hottentotte bedwing nie. Ek probeer altyd mooipraat, maar die jonger knape het nog warm bloed. Hulle raak gou opvlieënd en doen die verkeerde ding. Dan boonop is hulle te hardnekkig om na ons ou mense te luister.”

“Dan is oom van mening dat Rabie vandag sy verdiende loon sal kry?”

“Nooit, vriend? Saam met al hierdie mense staan ek vierkantig agter Rabie. Ek bedoel maar net dat so iets nie op my plaas sou gebeur het nie, ek probeer maar die vrede bewaar. Nee, Rabie het reg gedoen. Die Hottentotte wat so goedsmoeds dros, moet gestraf word.”

“En nou,” sê Jean, “word Rabie gestraf?”

“Ja, dit is 'n uitgemaakte saak teen hom.”

“Wat meen oom sal sy vonnis wees?”

“Dis voorwaar moeilik om te sê. Vir my kom dit voor of dr. Philip 'n voorbeeld van hierdie oortreding teen sy heilsleer wil maak en jy sal self weet dat hy baie invloed het. Ken jy die regter?”

“Nee, oom,” antwoord Jean.

“'n Rou Engelsman en 'n getroue volgeling van Philip. Ek verstaan dat hy gedurende die afgelope paar dae reeds baie teësin met sy onredelike uitsprake verwek het. Die mense se gevoelens is opgesweep en hierdie saak is nou weke lank al die enigste onderwerp van bespreking in die kontrei. Almal sit gespanne en wag nou net om te sien wat gaan gebeur, en as die uitspraak hul goedkeuring nie wegdra nie, is ek bevrees vir wat die gevolge gaan wees. Dis tog so jammer dat daar alewig twis en tweedrag in ons jong land moet wees wanneer almal in liefde kan saamlewe.” Hy sug diep en sê. “Dit is ook daarom dat ek liever een van die dae gaan trek.”

'n Oomblik lank sit hulle stil. Dan vervolg die oubaas geselsend. “Ja, ek hou net niks van sulke sake nie. Jy sal my ook nooit in 'n hof aantref

nie. Vandat hulle die heemrade afgeskaf het, is ek dit nie meer eens met die regsbedeling nie. Maar nou weet jy mos hoe vroumense is, myne is ook maar so. Kyk, Francois, het Hannie my verlede week al gesê, jy moet na Wynand se saak gaan luister. Ons gaan in alle geval deur Kaap toe en dit is op die pad. Miskien kan jy 'n goeie woordjie vir hom doen.” Oom Francois lag stilweg. “Asof ek nou hier kan opstaan en vir die regter sê wat hy moet doen. En toe my dogter...” hy aarsel onderwyl hy nader leun. Toe sy die gesprek hoor, wil sy nou ook kom kyk. Ek het haar gesê dit betaam jong dames nie om in geregshowe rond te sit nie, want dit is daar waar alle skinderpraatjies hulle oorsprong het. Maar deesdae se jongmense luister ook nie meer na hulle ouers nie.” En hy draai sy oë in die rigting van die meisie langs hom asof hy wil sê soos jy sien, hier sit sy. “En hier sit ons,” sê hy.

“Dan gaan oom deur Kaap toe?”

“Ja, vriend,” en die boer sug. “Daar word vanaand in die Kasteel gedans en die vroumense wil gaan baljaar en met hulle rokke spog. 'n Paar van ons boere maak egter van die geleentheid gebruik om 'n saak of wat met die goewerneur te bespreek. Eintlik is die funksie ter ere van 'n edelman wat 'n dag of wat gelede hier aan geland het uit Engeland, ene graaf de Moreaux.”

Op daardie oomblik gaan die deur links van die regterstoel oop en 'n paar mans kom binne. 'n Doodse stilte sak oor die saal neer. Almal se aandag is op die manne met die swart togas en die wit pruike gevestig. Net die geskraap van die stoele wanneer hulle by die tafels gaan sit, verbreek die volslae stilte van die hof. Daar is selfs nie eens die gesuis wat deur die asemhaling van 'n menigte veroorsaak word nie, want dit is asof almal met ingehoue asem sit en wag.

“Daar by die linkerhandse tafel,” fluister oom Francois verder, “daar sit die prokureur-generaal, die lywige een. Die man langs hom is John Daily, 'n klein neef van Fairbairn van die “Commercial Advertiser” en soos jy seker weet, is die 'n skoonseun van dr. Philip. Ja nee, Wynand sal beslis nie hierdie saak wen nie.”

Die boer se oë dwaal na die juriebank waar die lede reeds plaasgeneem het.

“Die Vader alleen sal hom nou kan help!” roep hy op gedempte toon uit.

“Hoekom so?”

“Ek herken minstens vyf van die jurielede en almal is Engels gesind en aanhangers van die Philip-leër.”

En nog steeds heers die stilte in die hof. Almal wag. Die regter kom binne en almal staan op, maar nog lyk dit of niemand belangstel nie.

Dit is eers toe hulle die beskuldigde inlei dat daar ’n roering deur die skare gaan, soos wanneer ’n sterk rukwind die blare van ’n boom skud. Hy neem stil in die afskorting plaas met ’n geregsdienaar weerskante van hom.

Oom Francois het reg voorspel toe hy aan Jean gesê het dat dit ’n uitgemaakte saak teen Wynand Rabie is. Reeds van die begin af is daar nie aan te twyfel nie. Die bewoording van die aanklag dui dit aan. En Wynand kan die beskuldigings teen hom nie verstaan nie, want dit word op Engels voorgelees en hy kan nie Engels praat nie. Eers toe sy prokureur die inhoud van die aanklag kortliks op Hollands aan hom voorsê, besef hy dat die paar oorveë wat hy die Hottentot gegee het, deur die wet beskou word as ’n kriminele aanranding teen die persoon van Jan Gambas. Hy ontken dat hy skuldig is.

Twee getuies word geroep. Albei is Hottentotte wat werksaam was op Wynand Rabie se plaas toe hy hom skuldig gemaak het aan die gruwelike misdaad. Met hul hande op die Bybel, beweer hulle dat die witman die arme Gambas sonder enige rede en met moorddadige woede te lyf gegaan het. Dit is ’n gewoonte van Rabie om sy werksmense soos diere te mishandel, sê hulle.

Dit is hulle woord tesame met die van Jan Gambas teen die woord van Wynand Rabie. En die gereg heg ewe veel waarde aan al vier.

Die prokureur-generaal keur die jong man se optrede op bombastiese wyse en ten strengste af. Die samelewing, sê hy, kan vreedsaamer voortbestaan sonder sulke mense wat nie ’n verantwoordelikheidsgevoel teenoor hulle werksmense het of in liefde met hulle medemense kan saamlewe nie. Die gemeenskap sal ryker wees sonder hulle.

Die jong prokureur wat Wynand Rabie se saak moet verdedig, weet dat sy poging tevergeefs sal wees. Die publiek anderkant die traliewerk sal na hom luister en met hom saam stem maar hier by hom sal almal, die regter, die jurie en alle ander amptenare, eenvoudig verveeld sit en wag

dat hy moet klaar praat. Wat hulle betref, is die saak reeds afgehandel. Die jong prokureur staan op en begin sy pleidooi.

Net toe leun Jean oor en raak oom Francois aan. “Wat dink oom?” vra hy. “Bestaan daar nog die moontlikheid dat Rabie vrygespreek sal word?”

“Glad nie, vriend, sy vonnis is vooraf reeds vasgestel.”

“Naamlik?”

“Die kats en lewenslank.”

“Kan dit moontlik wees?” roep Jean uit.

“Jy ken nog nie ons vriendelike regering en die genade van ons sendelinge nie. Dis tog duidelik, die prokureur-generaal het dit reeds uiteengesit. Die kats omdat hy die jong te lyf gegaan het. Lewenslank om die samelewing van so ’n euwel te bevry en herhaling van die misdaad te voorkom en hy het selfs verduidelik hoekom so ’n swaar vonnis gevel sal word deur die ganse boeregemeenskap te beskuldig van dieselfde motiewe as die van Wynand. Wynand sal dien as voorbeeld van wat met ons ander sal gebeur indien ons met hierdie soort onwettigheid voortgaan. Hy sal swaar gestraf word.”

“Maar hierdie skare sal dit nie toelaat nie,” sê Jean en kyk na die massa in die hof wat angstig na die jong prokureur se woorde luister. “Hulle sal hom help.”

“Ek bid dat dit nie gebeur nie. Dit sal ’n aaklige bloedbad afgee en iedereen wat hom daarmee inmeng, sal swaarder gestraf word as Wynand Rabie self.”

Sonder om te antwoord, staan Jean stil op en skuif in ry af na die paadjie toe. Hy is so ver agter in die saal dat dit nie aandag trek nie en hy gaan saggies by die deur uit. Hy klim nie met die trappe af nie, maar daar tussen die twee soldate bly hy staan en haal ’n paar keer diep asem.

By die hoek van die gebou regs van hom wag Jacques. Pierre het teruggekom en by hulle is nog ’n derde man wat op sy perd bly sit. Hierdie man hou die ander perde vas waarvan daar nou altesaam ses is, een vir Wynand Rabie. Jean glimlag tevrede en dan knik hy ongemerk vir Jacques.

Daarna draai hy om na die soldate agter hom en sê op Engels. “Dit is bedompig daarbinne. Ek sal flou word as ek nie nou ’n bietjie vars lug kan skep nie.”

“Ja,” antwoord die een soldaat, “ek wil dit glo. En hoe ver het hulle met die verhoor gevorder? Ons kan niks hoor solank die deur toe is nie.”

Jean is bly om dit te verneem, want hy sal nie graag wil hê dat hierdie twee manne moet hoor wat later in die hof gaan gebeur nie.

“Die verdediging is nou aan die woord,” sê hy. “Die verhoor is byna verby.”

Hy kyk weer na die hoek en merk dat Jacques en Pierre nie meer daar is nie. Hulle is langs die gebou af na die sydeur toe waar die ander twee soldate op wag staan. Op die hoek is nog net die derde man wat by die perde wag. Tussen die honderde mense op die plein is hy die enigste een wat weet hoe die verhoor daarbinne gaan eindig.

Jean keer stil terug en neem weer plaas langs die vriendelike boer. Die jong prokureur is nog aan die woord.

Hy verduidelik nou watter onveilige toestande in die kolonie heers. Niemand, roep hy met nadruk uit, durf dit waag om ’n vreemde Hottentot ongesteurd op sy eiendom te laat dros nie. Hy mag hom beroof en selfs in die rug steek. Dis nie afguns teen hulle vryheid of onredelike haat teen hulle ras nie, maar elkeen het tog die reg om sy lewe en sy besittings te beskerm.

Jean luister nie. Hy kyk weer na waar Andre in die derde ry van voor af, naby die paadjie sit. Die ou man het nog nie eenkeer omgekyk nie, maar gee sy volle aandag aan die verrigtinge daar voor in die saal.

Jean wonder hoe ver Jacques en Pierre reeds gevorder het. Hy probeer uitwerk hoe lank dit ongeveer sal duur voordat Jacques sy verskyning sal kan maak. Vandat hulle daarbuite om die hoek gegaan het, sou dit nie langer as ’n minuut geduur het voordat hulle die soldate bereik het nie, nog ’n minuut en hulle kon die twee man katswink geslaan het, na drie minute sou hulle agter die gebou gewees het met die bewustelose manne en dan sou dit sowat vyf minute duur, om hul baadjies en ander bo-klere aan te trek. Ongeveer agt of tien minute nadat Jean teruggekeer het, sal Jacques dus in die deur kan verskyn.

Hy sal net moet binnekom voordat die juriesede die hof verlaat. Die jurie self sal na die kamer aan die regterkant van die regterstoel gaan, maar terselfdertyd sal die regter en die ander amptenare ook uitgaan om te rus solank die jurie die saak oorweeg. En hulle sal almal links uitgaan deur die kamer waarlangs Jacques moet binnekom.